

สรุปและขอเสนอแนะ

การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสามแฉกในพระพุทธศาสนาได้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ทุกประการ คือได้รู้ถึงประวัติความเป็นมาของสามแฉกตั้งแต่เริ่มแรก การสืบต่ออันยาวนาน จนถึงปัจจุบันอย่างกระจ่างชัด อันจะมีผลทำให้สามแฉกซึ่งไม่เคยจะมีความสำคัญมากนักในสายตาของชาวพุทธโดยทั่วไป ให้กลับมีสถานภาพและบทบาทเด่นชัดยิ่งขึ้น มีความสำคัญมากขึ้น ทั้งต่อความเจริญของพระศาสนา และต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะในรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์มาแล้วพอประมวลสรุปได้ ดังนี้

การเข้ามาสู่พระธรรมวินัย มีเหตุผลหลายประการที่ทำให้เยาวชนในวัยเล่าเรียน คือตั้งแต่อายุ 7 ขวบ ถึง 20 ปีเข้ามาบรรพชา บางคนเข้ามาโดยอาศัยความเลื่อมใสศรัทธา โดยอาศัยศรัทธาส่วนตัวเป็นพื้นฐาน บางคนเข้ามาโดยพ่อแม่ปรารถนาจะให้ศึกษาเล่าเรียน บางคนก็เข้ามาด้วยสาเหตุเพียงเพื่อจะหนีความกดดันในการดำรงชีวิต ตลอดจนเข้ามาด้วยการจงใจของพระอริยสาวกด้วยวัตถุประสงค์พิเศษ เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและเหตุผลอย่างอื่นนอกเหนือจากที่กล่าวมา

อย่างไรก็ดี การที่กลุ่มศรัทธาเด็กเข้ามาบรรพชาถือเพศเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา เรียกกันว่าสามแฉกนั้น แม้จะก่อให้เกิดปัญหาในด้านการศึกษาอยู่บ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับภิกษุที่ยังนับว่ามีน้อยกว่า พระพุทธเจ้าในฐานะพระบรมศาสดาได้ทรงให้เกียรติและยอมรับในภูมิธรรม ภูมิปัญญา ตลอดจนความสามารถเฉพาะตัวในด้านต่าง ๆ ของสามแฉก ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่กุลคอกความมั่นคงของพระพุทธศาสนาภายใต้เงื่อนไขบางประการ เช่น

1. พื้นฐานอุปนิสัยเฉพาะตัวที่อยู่แล้ว
2. ความสามารถของพระอริยโณ หรืออาจารย์ผู้มีหน้าที่ให้การอบรมสั่งสอน
3. ภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นเสมือนแรงผลักดันให้เกิดความพร้อมเพื่อการบรรพชาธรรม นอกเหนือไปจากการยอมรับในภูมิปัญญาแล้ว ยังทรงมองเห็นความจำเป็น และความสำคัญของสามแฉกในแง่ที่เป็นส่วนจะก่อให้เกิดประโยชน์

แก่พระศาสนา จะเห็นได้จากที่ นอกจากจะไม่ทรงคัดค้านหรือทรงตั้งอย่าง เชนภิกษุณีแล้ว
ยังทรงอนุญาตการบวชเป็นสามเณรควยวิธีกวบาง ๆ ที่เรียกว่า "บวรพชา" พร้อมกับ
ทรงบัญญัติสิกขาบทซึ่งมีอยู่เพียง 10 ข้อ มากกว่าอุบาสก อุบาสิกา ผู้ไม่ถือเพศเป็นนักบวช
อยู่เพียง 2 - 5 ข้อเท่านั้น คุณคล้ายกับจะมีพุทธประสงค์จะให้สามเณรได้รับใช้ใกล้ชิดใน
ฐานะ "อุปัฏฐาก" หรือ "กัมปิยการก" ของพระภิกษุ ซึ่งเป็นสาวกอันดับ 1 เป็นศาสนทายาท
ผู้จะสืบทอดพระศาสนาต่อไป

บทบาทของสามเณรในสมัยพุทธกาลเท่าที่ปรากฏในพระไตรปิฎก แม้จะไม่แจ่มชัดนัก
แก่พระอรหันตสาวกยุคที่โลกสาวถึงไว้มากมายหลายแห่ง พอที่จะทำให้เข้าใจถึงสถานภาพ
หน้าที่และความเป็นอยู่ของสามเณรโคโดยบางชัดเจน ในสมัยหลังพุทธกาล แม้จะกล่าวถึงเอาไว
เพียงไม่กี่รูป แต่บทบาทก็นับได้ว่าเด่นชัดพอที่จะทำให้เกิดการยอมรับในความสามารของ
สามเณรโคโดยสนิทใจจริงอยู่ ทั้งในสมัยพุทธกาลและสมัยหลังพุทธกาล การกล่าวถึงสามเณร
แม้จะเน้นในอิทธิปาฏิหาริย์ ขวณให้เหลือเชื่อ แต่ก็เป็นเรื่องธรรมดาของศาสนา เป็นเรื่อง
เหมือน ๆ กับการกล่าวถึงภิกษุหรือภิกษุณี ประการสำคัญที่สุดก็คือสามเณรนั้นยังมีตัวตนปรากฏ
ให้เห็นสืบทอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งเท่ากับเป็นประจักษ์พยานยืนยันให้ทราบถึงความเป็นมา
แต่อดีตได้เป็นอย่างดี

ความสัมพันธ์กับพุทธบริษัท 4 มีเนหนักในความสัมพันธ์กับภิกษุบริษัทในฐานะเป็น
อุปฐากและกัมปิยการก คอยปรนนิบัติรับใช้ เป็นเหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบท แต่ก็มิได้อยู่เสมอ
ที่ปรากฏว่าสามเณรโคทำหน้าที่ช่วยเหลือ หรือทำหน้าที่เสมือนอาจารย์ของภิกษุ ในส่วนที่
เกี่ยวข้องกับอุบาสกอุบาสิกา คงได้รับความเคารพ - นับถือ เช่นเดียวกับภิกษุ มีข้อได้
เปรียบตรงที่เป็นผู้เขวามีความน่ารักอยู่แล้วโดยธรรมชาติ จึงมักปรากฏอยู่เสมอที่อุบาสก
อุบาสิกาพอเห็นสามเณรก็มักจะเกิดความรักเหมือนหนึ่งเป็นบุตรของตนเอง อนาคตบิดทัก-
คฤหบดี และนางวิสาขาหาอุบาสิกา กอนจะไปเฝ้าพระพุทธเจ้า หรือไปวัดทุกครั้งมักจะนึกถึง
วลว่า จะต้องมีส่วนของขบฉัน หรือเครื่องกัมปิยภัตต์ไปถวายเสมอ ถวายเกรงว่าภิกษุสามเณร
จะมองคู่มือ เมื่อมองคู่มือไม่เห็นมีอะไร ๆ ไบ่บ้างก็จะพากันไม่สบายใจ ฉะนั้น เวลาไปวัดจึง
มักจะมีคนใจหาย หรือหาม หรืออย่างน้อยก็ถือไปถวายมือของตนเอง จนได้ชื่อว่า "ผู้ไม่เคย

มีมือเปล่า " ไปวัด

ถ้าจะสรุปในประเด็นของความสัมพันธ์กับทางบริษัท 4 แล้วจะเห็นว่าสามเณร อยู่ในฐานะได้รับความเอาใจใส่ ได้รับการให้เกียรติยกย่องจากพระพุทธเจ้า และพุทธบริษัท 4 เป็นอย่างดียิ่งกว่าในปัจจุบันมาก

การบรรพชา เป็นสามเณร เป็นพิธีการง่าย ๆ การรักษาลีกขาบทก็มีไม่มาก ทำนองจะเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้าไปศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยให้มาก และทรงถือว่าการบรรพชานั้นเป็นบุพพภาคของการอุปสมบท คือการเตรียมตัวที่จะเป็นภิกษุผู้ดีในเวลาต่อมา

ขอเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของสามเณรในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งบทบาทที่สำคัญของสามเณรมาประมวลไว้ตามลำดับสมัย ตั้งแต่ครั้งพุทธกาล หลังพุทธกาล จนถึงปัจจุบัน แต่เรื่องราวที่น่าสนใจเกี่ยวกับสามเณรยังมีอีกมาก เช่น ประเพณีการบวชเรียน - การบรรพชา เป็นสามเณรของแต่ละท้องถิ่น ตลอดจนบทบาทและความสำคัญในฐานะเยาวชนของชาติส่วนหนึ่ง ซึ่งกำลังอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน วัยสนุกสนานที่มักจะมองดูโลกในแง่ลบ สดสวยงดงาม แต่ต้องกลับเข้าไปถือเพศเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ยึดแนวทางดำเนินชีวิตอย่างสงบและสันโดษ ท้ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมที่เต็มไปด้วยสิ่งชั่วร้ายให้เกิดความลุ่มหลง น่าจะเป็นสิ่งที่ท้าทายความคิดของนักศึกษา ให้ค้นคว้าวิจัยเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการสืบต่อไป.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย